

มติชนสุดสัปดาห์
ศุกร์ 7 ม.ค. 54

อาหารสมอง จ่ายค่าหมอด้วยถั่ว

วีรกร ตรีเศศ

คนไข้มานั่งคอยรับบริการแพทย์กันแน่นโรงพยาบาล บ้างก็อ้อมไถ่ อ้อมหมู แบก
ถูกรัฐพีชานาชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถั่วลิสง เพื่อเอามาจ่ายเป็นค่าหมอและยา ที่กล่าวมา
นี้ไม่ใช่ฉากในภาพยนตร์ หากเป็นเรื่องจริงที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศ Zimbabwe ในอาฟริกา
ทำไมจึงไม่ใช้เงินสดจ่าย ลองตามมาดูกันว่าเหตุใดจึงทำอะไรประหลาดเช่นนี้

Zimbabwe มีพลเมือง 12.5 ล้านคน มีพื้นที่เกือบ 400,000 ตารางกิโลเมตร (เกือบ
เท่าไทยที่มี 500,000 ตารางกิโลเมตร) เดิมชื่อ Rhodesia มีประวัติความเป็นมาคล้าย South
Africa ที่เป็นเพื่อนบ้านคือเป็นบริเวณที่คนขาว (คนอังกฤษส่วนใหญ่) มาตั้งรกรากทำมาหากินใน
ดินแดนคนผิวดำและก็ตั้งขึ้นมาเป็นประเทศเสียเลย โดยเป็นอาณานิคมของอังกฤษตั้งแต่ ค.ศ.
1888 จนได้รับเอกราชในปี 1965 และเปลี่ยนชื่อเป็น Zimbabwe ในปี 1979

ประวัติศาสตร์ของ Zimbabwe เต็มไปด้วยการต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์ระหว่างคนขาว
การต่อสู้เพื่อเอกราชจากคนขาวด้วยตนเอง การต่อสู้ระหว่างคนขาวและระหว่างคนพื้นเมืองดั้งเดิม
ในช่วงปี 1965-1979 คนขาวครองอำนาจโดยนาย Ian Smith เป็นผู้นำสำคัญ เมื่อกระแสในเรื่อง
สิทธิมนุษยชนมาแรงในโลก การเลือกตั้งก็เกิดขึ้นในปี 1979 โดยคนดำชนะเลือกตั้งท่ามกลาง
สงครามกลางเมืองที่คุกรุ่นมาตลอด

นาย Mugabe คือผู้ชนะเลือกตั้งอย่างถล่มทลายครั้งนั้นและครองอำนาจยาวนาน
28 ปี เมื่อเริ่มต้นก็เป็นนักการเมืองที่ดีและกลายเป็นผู้ร้ายในที่สุด ฆ่าฟันฝ่ายตรงข้าม
คอร์รัปชั่นมโหฬาร สนใจแต่การครองอำนาจ ไม่ใส่ใจความกินดีอยู่ดีของประชาชน

ในปี 2008 มีการเลือกตั้งประธานาธิบดี มีคู่แข่งสำคัญ 3 คน ผลการลงคะแนน
ปรากฏว่านาย Tsvangirai มีคะแนนนำนาย Mugabe มาก แต่เมื่อรัฐบาลนำคะแนนไปนับใหม่

นาย Mugabe ก็ชนะ เกิดการขัดแย้งกันหนัก ในที่สุดก็ประนีประนอมให้ Mugabe เป็นประธานาธิบดี และนาย Tsvangirai เป็นนายกรัฐมนตรี

ปัญหาที่หนักหนาสาหัสของ Zimbabwe ก็คือเงินเฟ้อที่รุนแรงอย่างน่าอัศจรรย์ในช่วงปี 2003-2009 ในปี 1998 ราคาข้าวของแพงขึ้นโดยเฉลี่ยหรือที่เรียกว่าเงินเฟ้อในระดับ 32 เปอร์เซ็นต์ซึ่งนับว่าสูงมากแล้ว แต่ในปี 2008 เงินเฟ้อสูงขึ้นในระดับ 11.2 ล้านเปอร์เซ็นต์ ซึ่งสภาพการณ์อย่างนี้เรียกว่า Hyperinflation หรือสถานการณ์เงินเฟ้ออย่างสุด ๆ

อัตราที่ยากจะเข้าใจนี้ หากแปลความง่าย ๆ ก็คือระดับราคาจะสูงขึ้นเป็นอีกหนึ่งเท่าตัวทุก ๆ 1.3 วัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตราเงินเฟ้อที่สูงอันดับสองในประวัติศาสตร์ อัตราสูงที่สุดคือฮังการีในปี 1946 ซึ่งระดับราคาสูงขึ้นหนึ่งเท่าตัวทุก ๆ 15.6 ชั่วโมง

ในปี 2006 รัฐบาลได้กำหนดหน่วยเงินใหม่เพื่อความสะดวกในการซื้อขายก่อนที่ประชาชนจะตอลายและล้มเลิกเลขศูนย์ตาย โดยกำหนดให้หนึ่งดอลลาร์ใหม่เท่ากับ 1,000 ดอลลาร์เก่า แต่เงินเฟ้อก็พุ่งไม่หยุด รัฐบาลต้องปรับหน่วยเงินใหม่อีกครั้งโดยให้ 1 เหรียญใหม่เท่ากับ 1,000,000,000,000 เหรียญเก่า

แค่อ่านก็เวียนหัวแล้ว คน Zimbabwe ต้องใช้เงินเหรียญทั้ง 2 ชนิดคู่กันไป คิดดูก็แล้วกันว่าจะต้องเก่งคณิตศาสตร์กันแค่ไหนจึงจะอยู่ได้ในประเทศนี้ เงินเฟ้อก็เดินหน้าต่อไปไม่หยุด จนสุดท้ายรัฐต้องประกาศยกเลิกการใช้ดอลลาร์ของ Zimbabwe ในเดือนเมษายนปี 2009 และให้มาใช้ดอลลาร์สหรัฐเป็นทางการ และคราวนี้เงินเฟ้อหยุดได้ทันที

คำถามก็คือทำไมมันเพ้อกันได้ขนาดนี้? คำตอบง่าย ๆ ก็คือรัฐบาลบิรมันบัตร์ออกมาใช้จ่ายเหมือนแบงก์งเด็กเพราะเก็บภาษีไม่ได้แต่ต้องมีรายจ่าย ในขณะที่ข้าวของกินของใช้มีปริมาณเท่าเดิมและจำกัดมากราคาจึงสูงขึ้น ข้าวยากหามากแพงเป็นผลจากการที่รัฐบาลไปยึดที่ดินของคนชาวที่มีเพียงร้อยละ 1 ของประชากร (ปัจจุบันเหลืออยู่ในประเทศไม่ถึง 20,000 คน) แต่ครอบครองที่ดินร้อยละ 75 ของทั้งประเทศ เมื่อรัฐบาลยึดมาแล้วก็ไม่มีปัญหาไปทำอะไรกับมัน จึงต้องทิ้งให้รกร้าง

ที่ดินเหล่านี้เคยเป็นแหล่งผลิตสินค้าและเกษตร เป็นแหล่งขุดแร่ของประเทศไทย แต่เมื่อคนผิวดำมีอำนาจ การเมืองก็ยุ่งมีแต่การแย่งอำนาจและแย่งกันคอร์รัปชั่น ประชาชนกว่า 3.4 ล้านคนอพยพออกนอกประเทศไป South Africa และ Botswana ตั้งแต่มิถุนายนปี 2007 ผู้คนระส่ำระสายกันทั่ว อัตราว่างงานอยู่ที่ร้อยละ 80 พร้อมกับบริการสาธารณสุขที่เลวลงเป็นลำดับ

การแลกเปลี่ยนของกัน (bartering) หรือใช้ของบางอย่างเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนในสภาพการณ์เงินเฟ้อรุนแรงเช่นนี้หรือสังคมขาดความเชื่อมั่นในเงินสกุลของตนเองนั้นเป็นเรื่องธรรมดา

ในพม่าเมื่อ 15 ปีก่อน นูห์รี 555 และวิสกี้ตราแดง (Red Label) กลายเป็น “เงินสกุล” สำคัญแทนเงินจัต เหตุที่ไม่ใช้ทองคำก็เพราะไม่มีใครมีเงินมากพอจะมีทองคำและมันก็มีราคาสูงจนไม่อาจแบ่งเป็นมูลค่าย่อย ๆ ได้สะดวก

Zimbabwe ก็เหมือนกัน ในสภาพการณ์ที่ราคาขึ้นสูงไม่หยุด ใครรับเงินสกุลท้องถิ่นไว้ภายใน 2 วันก็เอาไปซื้อสิ่งของได้จำนวนนิดเดียว (ค่าเงินลดลงมากเพราะราคาสินค้าสูงขึ้นมาก) ดังนั้นจึงต้องรับไว้เป็นสินค้าแทน เพราะสินค้าที่รับมาก็จะมีราคาสูงขึ้นไปด้วย

เงินสกุลหลักอื่น ๆ เช่น ปอนด์ ยูโร ดอลลาร์สหรัฐ ก็มีการใช้กันในวงเงินเฟ้อรุนแรง เพราะเป็นตัวกลางที่เชื่อได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนของมันกับเงินสกุลท้องถิ่นจะปรับสูงขึ้นตามเงินเฟ้อด้วย เพราะค่าของเงินสกุลเหล่านี้ผูกโยงกับของมีค่าอื่น ๆ ที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ เช่น ทองคำ อีกทั้งเงินสกุลเหล่านี้เป็นที่ต้องการอย่างมากจนอัตราแลกเปลี่ยนของมันสูงขึ้นด้วย

การที่โรงพยาบาลรับค่าบริการเป็นถั่วลิสง (ราคาบริการพบบ่อยหนึ่งครั้งเท่ากับถั่วหนึ่งโนสของถั่ง) ทำให้ได้ถั่วเอาไปทำถั่วบดทาแผ่นแป้งหรือทำซุบเป็นอาหารให้คนไข้ และหากเก็บไว้ราคาของมันก็จะสูงขึ้น เช่นเดียวกับไก่ หมู และธัญพืชอื่น ๆ

การที่รัฐบาลประกาศใช้ดอลลาร์สหรัฐแทนก็เท่ากับเป็นการผูกมือรัฐบาลให้พิมพ์ธนบัตรของ Zimbabwe เพิ่มอีกไม่ได้เพราะได้ใช้สกุลต่างประเทศแล้ว เมื่อผู้คนตระหนักว่าจะไม่มีเงินท้องถิ่นไหลเข้ามาโดยภาครัฐอีก การคาดคะเนเช่นนี้ก็ทำให้แรงกดดันถึงกำไรสินค้าลดลงไปทันที นอกจากนี้อำนาจซื้อของประชาชนที่เข้าไม่ถึงดอลลาร์สหรัฐก็จะลดไปเช่นกัน สินค้าออกสู่ตลาดในขณะที่อำนาจซื้อลดลงไป ราคาจะไม่พุ่งสูงขึ้น

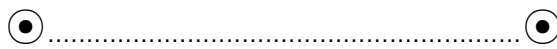
แต่คนที่เข้าไม่ถึงดอลลาร์ก็จะใช้วิธีแลกเปลี่ยนสินค้ากัน แต่เมื่อราคาหยุดพุ่งความ
บ้าคลั่งก็จะหมดไปจนความเป็นปกติอาจกลับคืนมาได้

เงินเพื่อเปรียบเสมือนภาษีที่ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นโดยไม่ต้องออกกฎหมาย มันทำ
ร้ายผู้คนที่ได้ร้ายแรง โดยเฉพาะคนจนผู้ขาดความคล่องตัวในการทำมาหากินและการปรับตัว

เครื่องเคียงอาหารสมอง : (1) คนไทยใช้คำว่า take care กันมากในปัจจุบันโดยเฉพาะเมื่อลา
จากกัน ความหมายของมันก็คือ (ก) จงตื่นตัวระมัดระวัง (ข) จงดูแลตัวเองดี ๆ
(ค) เสมือนคำว่า goodbye บ่อยครั้งที่ take care ไม่มีความหมายอะไรเป็นพิเศษนอกจากเป็น
การใช้ตอนลาจากกันเหมือนที่คนไทยบอกว่า “แล้วเจอกัน”

(2) คำหนึ่งที่คนคุ้นเคยกับยุโรปชอบใช้กันคือคำอิตาลีเรียกว่า Ciao (ออกเสียงว่า
'เซา') ซึ่งหมายความว่า hello และ goodbye ด้วย

(3) สำหรับคำอวยพรของคนพูดภาษาไทยในถิ่นอื่นนอกประเทศไทยบางแห่งจะบอก
ว่า “จงอยู่ดี กินหวาน” และนี่คือคำสวัสดิ์ปีใหม่ที่ครบ

น้ำจิ้มอาหารสมอง : It is not the horse that draws the cart, but the oats. (สุภาษิต)

ม้าไม่ใช่สิ่งที่ขับเคลื่อนรถลาก หากแต่เป็นข้าวโอ๊ตที่ล่อใจม้า

